

Dylematy polityki zagranicznej Polski
na początku XXI wieku

NR 3227

Dylematy polityki zagranicznej Polski na początku XXI wieku

pod redakcją
**Katarzyny Czornik, Mirona Lakomego
Mieczysława Stolarczyka**

Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Katowice 2014

Redaktor serii: Nauki Polityczne

Mariusz Kolczyński

Recenzent

Wojciech Kostecki

Redaktor i projektant okładki: Aleksandra Gaździcka

Redaktor techniczny: Barbara Arenhövel

Łamanie: Alicja Załęcka

Copyright © 2014 by

Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego

Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 0208-6336

ISBN 978-83-8012-171-3

(wersja drukowana)

ISBN 978-83-8012-172-0

(wersja elektroniczna)

Wydawca

Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego

ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice

www.wydawnictwo.us.edu.pl

e-mail: wydawus@us.edu.pl

Wydanie I. Ark. druk. 41,0. Ark. wyd. 48,5. Papier
Alto 80 g, vol. 1,5 Cena 52 zł (+ VAT)

Druk i oprawa: „TOTEM.COM.PL Sp. z o.o.” Sp.K.
ul. Jacewska 89, 88-100 Inowrocław

Spis treści

Wstęp	9
-----------------	---

Część pierwsza

Ewolucja środowiska międzynarodowego Polski na przełomie pierwszej i drugiej dekady XXI wieku

Teresa Łoś-Nowak Przestrzeń międzynarodowa <i>versus</i> środowisko międzynarodowe: nowe zjawiska, nowe wyzwania dla polityki zagranicznej RP	17
Lubomir W. Zyblikiewicz Polska wobec zmian w układzie sił w gospodarce i polityce światowej w latach 2001–2013	40
Krzysztof Nowakowski Wpływ kapitalizmu państwowego na ewolucję środowiska międzynarodowego	66
Tomasz Iwanek Zmiana charakteru zagrożeń bezpieczeństwa a reorientacja prawa międzyna- rodowego. Perspektywa polska	88

Część druga

Uwarunkowania i cele polityki zagranicznej Polski

Marek Pietraś Kultura strategiczna Polski po 1989 roku	113
Marta Ryniejska-Kiełdanowicz Cele polityki zagranicznej w kontekście dyplomacji publicznej	143
Robert Radek Wpływ funkcjonowania rządów mniejszościowych na politykę zagraniczną pań- stwa. Przypadek Polski	160

Część trzecia

Dylematy w stosunkach polsko-niemieckich

Aleksandra Trzcielińska-Polus	
Priorytety polskiej i niemieckiej polityki zagranicznej w latach 2010–2013	187
Erhard Cziomer	
Implikacje kryzysu strefy euro dla polityki Niemiec wobec Polski w Unii Europejskiej	209
Mieczysław Stolarczyk	
Dylematy polityki niemieckiej Polski związane ze wzrostem międzynarodowej roli Niemiec w następstwie kryzysu strefy euro	230

Część czwarta

Dylematy polityki wschodniej Polski

Ryszard Zięba	
Podstawowe dylematy polskiej polityki wschodniej	257
Stanisław Bieliń	
Trudności w normalizacji stosunków polsko-rosyjskich	285
Spasimir Domaradzki	
Cena umowy stowarzyszeniowej. Między interesem Unii Europejskiej, Polski i przyszłością Ukrainy	301
Anna Szczepańska-Dudziak	
Dyplomacja ekonomiczna Polski na Wschodzie	321
Grzegorz Baławajder	
Układ z Schengen a polska granica wschodnia w kontekście bezpieczeństwa Unii Europejskiej	342

Część piąta

Wyzwania stojące przed polityką bezpieczeństwa narodowego i międzynarodowego Polski

Miron Lakomy	
Polityka bezpieczeństwa teleinformatycznego Polski	373
Andrzej Kozłowski	
Zagrożenia dla cyberprzestrzeni RP	403
Katarzyna Czornik, Miron Lakomy	
Polityczny i wojskowy wymiar stosunków polsko-amerykańskich w pierwszej i drugiej dekadzie XXI wieku	417
Justyna Zając	
NATO i UE w polskiej polityce bezpieczeństwa w XXI wieku	442

Część szósta

Implikacje kryzysu w strefie euro dla doktryny i polityki integracyjnej Polski

Kazimierz Łastawski	
Polska wobec procesów i kierunków integracji europejskiej	463
Rafał Riedel	
Kryzys w strefie euro — źródła, symptomy, konsekwencje	481
Jakub Stankiewicz	
Polski wkład w strategię rozwoju współpracy w UE wobec przeciwdziałania kryzysowi strefy euro u progu pierwszej i na początku drugiej dekady XXI wieku	495
Tomasz Kubin	
Członkostwo w strefie euro jako dylemat integracyjny Polski w warunkach reform Unii Gospodarczej i Walutowej	515

Część siódma

Dylematy polityki zagranicznej Polski na kierunkach pozaeuropejskich

Katarzyna Czornik	
Polska percepcja Arabskiej Wiosny oraz jej implikacji w skali regionalnej i globalnej	537
Tomasz Okraska	
Polska wobec wzrastającej potęgi Chin. Próba oceny szans i zagrożeń	566
Renata Gałąj-Dempniak	
Obraz stosunków polsko-japońskich w prasie japońskiej i na japońskich stronach internetowych	586
Teresa Rduch-Michalik	
Główne kierunki polityki zagranicznej Polski w świetle „Strategii RP wobec pozaeuropejskich krajów rozwijających się”. Wybrane problemy	607
Justyna Łapaj	
Największe wyzwania i problemy Polski w relacjach z państwami Ameryki Łacińskiej i Karaibów po 1990 roku	632
Summary	655
Zusammenfassung	656

Wstęp

W literaturze z zakresu polityki zagranicznej państw i stosunków międzynarodowych dość dużym uznaniem, szczególnie wśród zwolenników analizy czynnikowej, którzy formułują koncepcję wielowymiarowego pola polityki zagranicznej, obdarza się zewnętrzną działalność państwa, traktując ją jako funkcję zespołu uwarunkowań polityki zagranicznej. Mimo występowania w tym zakresie wielu typologii, jedną z najczęściej stosowanych klasyfikacji jest podział uwarunkowań polityki zagranicznej państwa na uwarunkowania wewnętrzne (wewnątrzpaństwowe) i międzynarodowe, występujące w bliższym i dalszym środowisku międzynarodowym. W każdej z tych grup dodatkowo wyodrębnia się uwarunkowania o charakterze obiektywnym i subiektywnym. Zazwyczaj wskazuje się na prymat uwarunkowań wewnętrznych przed zewnętrznymi, a w ramach wskazanych grup – obiektywnych nad subiektywnymi. Nie znaczy to jednak, że nie można znaleźć przykładów, które poświadczą, że w określonym czasie to uwarunkowania zewnętrzne lub subiektywne w głównej mierze kształtują politykę zagraniczną danego państwa. To, jak widziane są relacje między uwarunkowaniami wewnętrznymi i zewnętrznymi w kształtowaniu polityki zagranicznej kraju, uzależnione jest także od postrzegania i badania rzeczywistości międzynarodowej. Mając na uwadze dwa podstawowe (klasyczne) paradygmaty służące wyjaśnieniu rzeczywistości międzynarodowej (realistyczny i liberalny) i ich kolejne modyfikacje, zwolennicy podejścia realistycznego i neorealistycznego eksponują tezę, że postępowanie państw na arenie międzynarodowej uwarunkowane jest przede wszystkim przyczynami zewnętrznymi. W ich ocenie czynnikami sprawczymi zachowania państwa na arenie międzynarodowej są determinanty występujące w środowisku międzynarodowym. Natomiast zwolennicy wizji liberalnej i neoliberalnej, analizując ten sam problem, szczególną wagę przywiązują do uwarunkowań wewnętrznych, w tym przede wszystkim do charakteru ustroju społeczno-politycznego danego państwa. Niezależnie jednak od

prezentowanych przez poszczególnych badaczy, jak również kreatorów i realizatorów polityki zagranicznej, podejść badawczych, mając na uwadze głównie praktykę polityki zagranicznej państw i stosunków międzynarodowych, w kolejnych etapach rozwoju stosunków międzynarodowych, wraz z intensyfikacją procesów współzależności i globalizacji, wpływ środowiska międzynarodowego na politykę zagraniczną poszczególnych państw, w tym także mocarstw, jest coraz większy. Generalnie rzecz ujmując, dla państw małych i średnich wpływ uwarunkowań zewnętrznych na ich politykę zagraniczną jest o wiele większy niż w przypadku mocarstw. Przy czym państwa małe i średnie oddziałują też proporcjonalnie słabiej na kształtowane tego środowiska. Dlatego umiejętne „wpisanie się” tych państw, a ściślej — ich grup rządzących, z własnymi interesami i celami w dominujące tendencje w środowisku międzynarodowym zazwyczaj zwiększa efektywność ich polityki zagranicznej. Jest to istotne szczególnie z tego powodu, że jednym z najważniejszych celów polityki zagranicznej danych państw jest dążenie do wywarcia pożądanego wpływu, służącego realizacji celów wytyczonych przez bezpośrednich kreatorów i realizatorów tej polityki, na zachowania innych uczestników stosunków międzynarodowych.

Jednym z najważniejszych uwarunkowań zewnętrznych o charakterze obiektywnym są trendy ewolucji bliższego i dalszego danemu państwu środowiska międzynarodowego. Cechą charakterystyczną ewolucji środowiska międzynarodowego w ostatnich latach jest duża dynamika jego zmian. Na przełomie pierwszej i drugiej dekady XXI wieku zarówno w najbliższym środowisku międzynarodowym Polski: subregionalnym (sąsiedzkim), jak i dalszym, regionalno-kontynentalnym i globalnym, pojawiło się wiele nowych zjawisk, procesów i tendencji, które wpłynęły na modyfikację, w mniejszym bądź większym stopniu, dotychczasowych celów polskiej polityki zagranicznej na głównych kierunkach jej aktywności, zarówno w wymiarze wielostronnym, jak i w relacjach bilateralnych. Do najważniejszych nowych, bądź tylko silniejszych w stosunku do okresu wcześniejszego, tendencji występujących w środowisku międzynarodowym w wymiarze globalnym należy zaliczyć: osłabienie roli USA na arenie międzynarodowej, pomimo utrzymania przez to państwo pozycji jedyne go supermocarstwa, oraz wzmocnienie orientacji na wykształcanie się układu wielobiegunowego; światowy kryzys finansowy i gospodarczy, który rozpoczął się w połowie 2008 roku w Stanach Zjednoczonych i w bardzo krótkim czasie nabrał charakteru globalnego (kryzys podważył czy wręcz zanegował podstawowe zasady, jakie wyznawali zwolennicy fundamentalizmu liberalnego w gospodarce oraz wpływa na przyspieszoną ewolucję układu sił w systemie międzynarodowym); nowe akcenty w polityce zagranicznej administracji B. Obamy, w tym nadanie priorytetu relacjom z państwami Azji Wschodniej i Południowo-Wschodniej i związane z tym mniejsze zainteresowanie

Europą oraz znaczne, w stosunku do rządu G.W. Busha, osłabienie konfrontacyjnej polityki wobec Rosji na obszarze poradzieckim.

W wymiarze regionalnym (w środowisku europejskim) do nowych zjawisk i procesów zachodzących w stosunkach międzynarodowych w Europie na przełomie pierwszej i drugiej dekady XXI wieku, mających także bardzo poważne implikacje w skali globalnej, należy zaliczyć przede wszystkim osłabienie spójności NATO i zmniejszenie jego roli w dotychczasowej polityce bezpieczeństwa narodowego i międzynarodowego wielu państw członkowskich, w tym Polski, oraz kryzys w strefie euro i jego następstwa dla dalszego procesu integracji w ramach UE. Natomiast w najbliższym (sąsiedzkim) środowisku międzynarodowym Polski za największe zmiany, jakie miały w nim miejsce w omawianym okresie, należy uznać znaczne wzmocnienie roli międzynarodowej Niemiec, w pierwszej kolejności w ramach UE i strefy euro, wzrost roli międzynarodowej Rosji, w tym wzmocnienie jej wpływów na obszarze poradzieckim.

Polityka zagraniczna to w dużym stopniu sztuka, umiejętność dokonywania właściwych (trafnych) wyborów celów oraz środków i metod ich realizacji, przez pryzmat interesów narodowych i państwowych, interpretowanych i prowadzonych przez kolejne grupy rządzące. Na każdym etapie jej realizacji kolejni decydenci muszą rozstrzygać pojawiające się dylematy, rozumiane jako trudny wybór między przynajmniej dwiema różnymi możliwościami.

Prezentowany zbiór artykułów jest efektem dyskusji prowadzonej w czasie konferencji naukowej na temat dylematów polityki zagranicznej Polski w kontekście ewolucji środowiska międzynarodowego na przełomie pierwszej i drugiej dekady XXI wieku, zorganizowanej przez Zakład Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Śląskiego w Ustroniu (23–25 IX 2013) z okazji 40-lecia jego działalności. Wzięli w niej udział przedstawiciele niemal wszystkich ośrodków akademickich i politologicznych naszego kraju.

Celem badawczym konferencji było zdiagnozowanie najważniejszych nowych zjawisk i tendencji występujących w środowisku międzynarodowym Polski i ukazanie ich wpływu na kontynuację bądź modyfikację dotychczasowych interesów i celów polskiej polityki zagranicznej oraz wskazanie związanych z tym głównych dylematów. Uczestnicy konferencji starali się także odpowiedzieć na pytanie, czy decydenci polskiej polityki zagranicznej trafnie „odczytują” zmiany zachodzące w bliższym i dalszym środowisku międzynarodowym Polski oraz właściwie modyfikują dotychczasowe koncepcje i praktykę polskiej polityki zagranicznej, wprowadzając nowe akcenty zarówno do sfery koncepcyjnej, jak i praktycznej tej polityki. Ważnym celem konferencji była także próba ukazania zbieżności i różnicy stanowisk w środowisku polskich badaczy polskiej polityki zagranicznej, zarówno z najważniejszych ośrodków akademickich w naszym kraju, jak

i z pozauczelnianych instytutów badawczych, czy nawet szerzej – w polskiej myśli politycznej, w kwestii percepcji głównych dylematów polskiej polityki zagranicznej na przełomie pierwszej i drugiej dekady XXI wieku i proponowanych rozwiązań tychże dylematów. Kolejnym celem konferencji było sformułowanie rekomendacji dla decydentów polskiej polityki zagranicznej w zakresie spraw podejmowanych przez poszczególnych referentów. W tym kontekście należy odnotować, że stronę rządową na konferencji reprezentowała dr Justyna Michalik, doradca sekretarza stanu w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów RP z Biura Pełnomocnika Prezesa Rady Ministrów ds. Dialogu Międzynarodowego.

Zakres tematyczny konferencji obejmował główne dylematy stojące przed polityką zagraniczną Polski w omawianym okresie na jej głównych kierunkach aktywności – zarówno w wymiarze wielostronnym, jak i bilateralnym. Dlatego też organizatorzy konferencji zaproponowali, by jej uczestnicy w swoich wystąpieniach odnieśli się przede wszystkim do następujących zagadnień:

- ewolucji środowiska międzynarodowego Polski w wymiarze globalnym, regionalno-kontynentalnym i sąsiedzkim;
- wpływu ewolucji środowiska międzynarodowego w omawianym okresie na dotychczasowe role międzynarodowe Polski, zarówno deklarowane, jak i rzeczywiste;
- wyzwań stojących przed polityką bezpieczeństwa narodowego i międzynarodowego Polski w kontekście ewolucji strategii (m.in. koncepcji strategicznej NATO przyjętej w listopadzie 2010 roku), funkcji i roli NATO w kształtowaniu bezpieczeństwa narodowego i międzynarodowego, w tym w kwestii zachowania należytych proporcji między aspektem obronnym i ekspedycyjnym sojuszu. Jest to także pytanie o implikacje dla relacji transatlantyckich i spoistości NATO oraz ładu międzynarodowego, a także dla polskiej polityki bezpieczeństwa takich działań tego sojuszu, jak porażka „misji w Afganistanie” czy zaangażowanie militarne w Libii z wyraźnym przekroczeniem mandatu, wynikającym z rezolucji 1973 Rady Bezpieczeństwa ONZ z 17 marca 2011 roku;
- implikacji kryzysu w strefie euro dla doktryny i polityki integracyjnej Polski, w tym m.in. dla popieranego przez rząd RP modelu integracyjnego oraz kwestii dotyczących: wzmocnienia zróżnicowanego poziomu integracji w UE, osłabienia WPZiB, wzrostu deficytu demokracji w UE, dalszego „odchudzania” europejskiego państwa socjalnego oraz znacznego zmniejszenia atrakcyjności europejskiego wzoru integracyjnego;
- wyzwań i problemów w relacjach polsko-amerykańskich w płaszczyźnie bezpieczeństwa, w tym implikacji związanych z rosnącą obecnością sił zbrojnych USA w Polsce oraz narastającą w Polsce tendencją do postrzegania wzrostu bezpieczeństwa naszego kraju nie tyle w gwarancjach

sojuszniczych NATO i wzmacniania WEPBiO, co – przede wszystkim – w umacnianiu bilateralnej współpracy polsko-amerykańskiej w dziedzinie bezpieczeństwa;

- dylematów polityki niemieckiej Polski, szczególnie w sytuacji rosnącej roli Niemiec w UE i powrocie dyskusji w Europie o nowym wydaniu problemu niemieckiego, tym razem w kontekście znacznego wzmocnienia w ostatnich latach roli RFN w UE i zarzutów, że Niemcy chcą narzucić pozostałym państwom swój model integracji, kierując się, w dążeniu do „uzdrowienia” strefy euro, przede wszystkim własnymi interesami narodowymi. Jeden z dylematów polityki niemieckiej Polski zawiera się więc w pytaniu: wspierać czy działać na rzecz osłabienia „dobrotliwej hegemonii” Niemiec w UE? Istotnym wyzwaniem dla polityki niemieckiej Polski jest także wypracowanie długofalowej strategii wobec strategicznego partnerstwa realizowanego w relacjach niemiecko-rosyjskich;
- dylematów dotyczących zakresu modyfikacji dotychczasowych koncepcji i praktyki polityki wschodniej Polski, w tym zagadnień związanych m.in. z następującymi kwestiami: różnicami w interpretowaniu koncepcji polityki wschodniej autorstwa J. Giedroycia i J. Mieroszewskiego zawartej w akronimie ULB (Ukraina – Litwa – Białoruś); rolą Rosji w stosunkach międzynarodowych, a szczególnie na obszarze WNP; zaangażowaniem czy izolowaniem Rosji; dążeniem do okcydentalizacji Ukrainy, Białorusi, Mołdawii i niektórych innych państw na obszarze poradzieckim z jednoczesnym zabieganiem o okcydentalizację (europeizację) Rosji czy z wyłączeniem Rosji z tego procesu; postrzeganiem Rosji jako głównego przeciwnika Polski czy zyskującego na znaczeniu partnera nie tylko w płaszczyźnie gospodarczej, lecz także politycznej; tzw. pragmatyzacją polityki wschodniej rządu PO-PSL wobec Ukrainy, Rosji i innych państw obszaru WNP, wzmocnieniem myślenia kategoriami realizmu politycznego i odchodzeniem od nadmiernego idealizmu; następstwami katastrofy lotniczej samolotu prezydenckiego pod Smoleńskiem dla dalszych relacji polsko-rosyjskich;
- najważniejszych dylematów polityki zagranicznej Polski na kierunkach pozaeuropejskich, w tym przede wszystkim w kontekście głównych problemów występujących na Bliskim Wschodzie (np. związanych z implikacjami tzw. arabskiej wiosny) oraz w regionie Azji Południowo-Wschodniej.

Jeden z generalnych wniosków formułowanych w czasie konferencji zawierał się w stwierdzeniu, że nowe elementy występujące w środowisku międzynarodowym Polski na przełomie pierwszej i drugiej dekady XXI wieku nie wpłynęły na zasadniczą zmianę dotychczasowych celów i kierunków polityki zagranicznej RP. Ich następstwem było jednakże pojawienie się w polityce zagranicznej kraju nowych dylematów, trudnych wyborów między kontynuacją dotychczasowej polityki a jej modyfikacją i zakresem tej

modyfikacji. Efektem wspomnianej modyfikacji były nowe akcenty w polskiej polityce zagranicznej w omawianym czasie.

Publikacja zawiera dwadzieścia osiem artykułów podzielonych na siedem części, odpowiadających głównym grupom tematycznym obrad konferencji. Obejmują one kolejno: ewolucję środowiska międzynarodowego Polski na przełomie pierwszej i drugiej dekady XXI wieku; niektóre uwarunkowania, cele, środki i metody polityki zagranicznej Polski; zagadnienia dotyczące dylematów w relacjach polsko-niemieckich; dylematy polityki wschodniej i południowej Polski; niektóre kwestie dotyczące wyzwań i zagrożeń stojących przed polityką bezpieczeństwa narodowego i międzynarodowego Polski; implikacje kryzysu w strefie euro dla doktryny i polityki integracyjnej Polski oraz dylematy polityki zagranicznej Polski na kierunkach pozaeuropejskich. Oprócz części pierwszej i drugiej, głównym kryterium wyodrębnienia pozostałych były najważniejsze kierunki polityki zagranicznej Polski na początku drugiej dekady XXI wieku, zarówno w wymiarze relacji dwustronnych, jak i w stosunkach wielostronnych.

Cezurą górną omawianych w poszczególnych artykułach kwestii jest wrzesień 2013 roku — termin konferencji, na której zamieszczone w zbiorze referaty zostały wygłoszone. Dlatego też, poza nielicznymi przypadkami (np. artykuł Ryszarda Zięby), autorzy kolejnych opracowań nie odnoszą się do dylematów polityki zagranicznej Polski, które pojawiły się po zakończeniu konferencji, w tym ważnych problemów polskiej polityki zagranicznej, które związane są z zapoczątkowanymi w listopadzie 2013 roku wydarzeniami na Ukrainie, w tym aneksją Krymu przez Rosję.

Specyfiką materiałów konferencyjnych jest ich niespójność metodologiczna i merytoryczna. Poszczególne opracowania zawierają indywidualne przemyślenia autorów w omawianych kwestiach, w które redaktorzy zbioru starali się nie ingerować.

Opracowanie adresowane jest do szerokiego grona Czytelników. Mamy nadzieję, że artykuły zamieszczone w niniejszej publikacji przyczynią się do wzbogacenia wiedzy na temat głównych dylematów polityki zagranicznej Polski na początku drugiej dekady XXI wieku oraz proponowanych przez poszczególnych autorów sposobów rozwiązania tych problemów. Pobudzą do dyskusji i refleksji nad głównymi wyzwaniami i zagrożeniami stojącymi przed polską polityką zagraniczną na głównych kierunkach jej aktywności, zarówno w wymiarze bilateralnym, jak i wielostronnym.

Katarzyna Czornik
Miron Łakomy
Mieczysław Stolarczyk

Dilemmas of Polish Foreign Policy at the Beginning of 21st Century

Summary

Polish foreign policy may be regarded, as in case of any other country, as the ability to choose particular aims as well as means and methods to fulfil them. These choices should be adjusted to national interests recognised and pursued by the successive governments. At every stage of implementation of foreign policy the decision-makers face many dilemmas understood as difficult choices between at least two different options.

The present collection contains transcripts of papers delivered and discussed during the academic conference titled: "Dilemmas of Polish Foreign Policy in the Context of Evolution of International Environment at the Turn of the First and the Second Decade of the 21st Century," organized by the Department of International Relations – celebrating its 40th anniversary – at the Institute of Journalism and Political Science, University of Silesia. The conference was held on 23rd–25th September 2013 in Ustroń and it was attended by the representatives of nearly all academic and political centres around the country.

The present study aims at diagnosing the most significant of the new tendencies and phenomena that may be observed in Poland's closest and broader international environment and at illustrating their impact on the continuation or modification of the hitherto prevailing interests and priorities of Polish foreign policy. The main dilemmas connected with foreign policy of our country at the beginning of the second decade of the 21st century have also been subjected to analysis.

This edition contains twenty-eight articles and is divided into seven parts concerning respectively: the evolution of Poland's international environment at the turn of the first and the second decade of the 21st century; some determinants, aims, means and methods of Polish foreign policy; the most important dilemmas entailed by Polish-German relations; dilemmas of Poland's policy towards East, especially Russia; challenges and dangers which the policy of Polish national and international security has to face; implications that the crisis in Eurozone carries for Polish doctrine and integration policy in relation to non-European countries. The main criterion for the division into parts (excluding the first and the second part) were the most important directions in Polish foreign policy at the beginning of the second decade of 21st century both in bilateral and multilateral relations.

As the author of one of the essays infers, new elements in the Poland's international environment at the turn of the first and the second decade of the 21st century have not significantly changed the aims and directions of Polish foreign policy. As a consequence of introducing these elements, however, people responsible for making decisions concerning Polish foreign policy were faced with difficult choices between continuation and modification of the so far prevailing policy. New emphases in Polish foreign policy, in the discussed time period, were the result of this modification.

The events discussed in particular articles do not relate to the time period after September 2013 – the date the conference was held. Thus, except for few cases (eg. Ryszard Zięba's article), the authors of essays which have been included in the volume do not refer to the dilemmas which occurred later, including such important problems for the Polish policy of security and foreign affairs as these connected with the crisis which started in Ukraine in November 2013, and with its consecutive stages, one of them being incorporation of Crimea into Russia.

Dilemmata der polnischen Außenpolitik zu Beginn des 21. Jahrhunderts

Zusammenfassung

Die Außenpolitik Polens, genauso wie die Außenpolitik jedes anderen Staates ist eine gewisse Kunst, eine Fähigkeit, richtige Ziele abzustecken und angemessene Mittel u. Methoden deren Verwirklichung im Interesse des Volkes und des Landes zu wählen, auszulegen, damit sie dann von aufeinander folgenden Regierungen realisiert werden können. In jedem Stadium der Außenpolitik stehen die Entscheidungsträger vor mehreren Dilemmata und müssen zwischen mindestens zwei verschiedenen Möglichkeiten wählen.

Die vorliegende Monografie dokumentiert die Referate und die Diskussion, die auf der wissenschaftlichen Konferenz „Dilemmata der polnischen Außenpolitik im Kontext der Weiterentwicklung des internationalen Milieus an der Wende der ersten Dekade des 21. Jhs“ stattfand. Die Konferenz wurde von der Forschungsanstalt der Außenbeziehungen des Instituts für Politikwissenschaft und Journalistik der Schlesischen Universität zu ihrem 40-Jahrestag in dem Zeitraum 23.–25. September 2013 in Ustroń veranstaltet. An der Konferenz nahmen die Vertreter der politikwissenschaftlichen Kreisen von fast allen polnischen Hochschulen teil.

Das Forschungsziel der Monografie ist, neue Erscheinungen und Tendenzen im näheren und weiteren Ausland Polens zu beurteilen und deren Einfluss auf Fortsetzung oder Modifizierung der bisherigen Interessen und Prioritäten der polnischen Außenpolitik zu zeigen. Man erörtert auch die damit verbundenen wichtigsten Dilemmata der Außenpolitik unseres Landes zu Beginn der zweiten Dekade des 21. Jhs.

Die Monografie umfasst achtundzwanzig Beiträge, die in sieben Teile geteilt wurden: Weiterentwicklung des Auslandsmilieus Polens an der Wende der ersten Dekade des 21. Jhs; manche Bedingungen, Ziele, Mittel und Methoden der polnischen Außenpolitik, wichtigste Dilemmata der polnisch-deutschen Beziehungen; Dilemmata der Ostpolitik Polens darunter vor allem der polnisch-russischen Beziehungen; Herausforderungen und Bedrohungen für die Sicherheitspolitik Polens; Folgen der Krise im Euroland für Doktrin und Integrationspolitik Polens und Dilemmata der polnischen Außenpolitik in außereuropäischen Beziehungen. Das Hauptkriterium der Teilung waren wichtigste Richtungen der Außenpolitik Polens zu Beginn der zweiten Dekade des 21. Jhs., sowohl auf dem Gebiet der bilateralen als auch multilateralen Beziehungen.

Der Verfasser von einer Abhandlung behauptet, dass die das internationale Milieu Polens an der Wende der ersten Dekade des 21. Jhs bildenden neuen Elemente keinen wesentlichen Einfluss auf die Veränderung der bisherigen Ziele und Richtungen der Außenpolitik der Republik Polen genommen haben, doch in deren Folge mussten polnische Entscheidungsträger eine schwierige Wahl treffen: die bisherige Außenpolitik weiterzuführen oder sie zu modifizieren. Infolge der Modifizierung wurden in der polnischen Außenpolitik neue Schwerpunkte gesetzt.

Die in den einzelnen Abhandlungen geschilderten Probleme betreffen den Zeitraum bis zum September 2013, als die oben genannte Konferenz stattfand. Ihre Verfasser äußern sich also nicht (außer vereinzelt Fälle, z.B.: der Beitrag von Ryszard Zięba) zu späteren Dilemmata, darunter zu solchen wichtigen Problemen der Außenpolitik und der Sicherheit, wie die im November 2013 ausgelöste Krise in der Ukraine und deren Folgen, darunter die Einverleibung der Krim durch Russland.